

فرهنگستان

روز

دوشنبه ۲۶ آذر ۱۴۰۳

شماره ۴۳۰۵

FARHIKHTEGANDAILY.COM

FARHIKHTEGANONLINE

دوشنبه ۲۶ آذر ۱۴۰۳

شماره ۴۳۰۵

FARHIKHTEGANDAILY.COM

FARHIKHTEGANONLINE

دوشنبه ۲۶ آذر ۱۴۰۳

شماره ۴۳۰۵

FARHIKHTEGANDAILY.COM

FARHIKHTEGANONLINE

رفتارهای برخی کشورهای منطقه، رویکرد تعامل سازنده با اخوان را در ابهام فرو برد

سفر به مصر با یک معمای تکراری اخوانی یا سکولار

■ **عبدالرضا بنی علی: تعامل با حکومت‌های سکولار در مقایسه با اخوانی‌ها راحت‌تر است**

■ **جعفر قنَادباشی: دوگانه برقراری ارتباط با اخوانی‌ها یا حکومت‌های سکولار بسته به شرایط تغییر می‌کند**

احتمال دیدار سه جانبه ترکیه، مصر و ایران در حاشیه نشست دی ۸ در قاهره وجود دارد. رئیس‌جمهور روز پنجشنبه برای شرکت در نشست اقتصادی دی ۸ عازم مصر می‌شود و پرمبنای آنچه برخی رسانه‌ها منتشر کردند، این احتمال وجود دارد که

بنی‌علی ابتدا به نشستی که قرار است در قاهره برگزار شود، اشاره‌ای کرد و ضمن تأکید بر اینکه اگر احتمالاً دیداری میان السیسی و اردوغان صورت گیرد، تشریفاتی خواهد بود، به دیدار احتمالی اردوغان و پزشکیان هم اشاره کرد و گفت: «نمی‌توانم بگویم از دیدار اردوغان و پزشکیان خوش‌بینانه انتظار تأثیرگذاری خاص داشته باشم. چنین دیدارهایی که در حاشیه یک اجلاس انجام می‌شود بیشتر جنبه تشریفاتی دارد. اما یک موضوع خاص مورد علاقه دو کشور، پیش از هرچیز باید توسط وزرای خارجه و کارشناسان مورد بحث و گفت‌وگو قرار گیرد.»

بنی‌علی ابتدا به نشستی که قرار است در قاهره برگزار شود، اشاره‌ای کرد و ضمن تأکید بر اینکه اگر احتمالاً دیداری میان السیسی و اردوغان صورت گیرد، تشریفاتی خواهد بود، به دیدار احتمالی اردوغان و پزشکیان هم اشاره کرد و گفت: «نمی‌توانم بگویم از دیدار اردوغان و پزشکیان خوش‌بینانه انتظار تأثیرگذاری خاص داشته باشم. چنین دیدارهایی که در حاشیه یک اجلاس انجام می‌شود بیشتر جنبه تشریفاتی دارد. اما یک موضوع خاص مورد علاقه دو کشور، پیش از هرچیز باید توسط وزرای خارجه و کارشناسان مورد بحث و گفت‌وگو قرار گیرد.»

■ **تجربه نشان داده همکاری با کشورهای سکولار در مقایسه با اخوانی‌ها برای ما راحت‌تر است**

بنی‌علی در مورد اینکه آیا اساساً ایران می‌تواند با اخوانی‌ها بهتر کار کند یا خیر، گفت: «تجربه نشان داده است که سکولارها تعامل بهتری با جمهوری اسلامی ایران دارند؛ چراکه اخوانی‌ها عمدتاً از ابتدا به موازات انقلاب اسلامی یا حتی پیش از آن، به دنبال برپایی نوعی حکومت یا خلافت اسلامی بوده‌اند. پس از آنکه به حکومت رسیدند خودشان را همواره در رقابت با ما دیده‌اند. البته پس از انقلاب، گفت‌وگوهای خوبی با آن‌ها صورت گرفت اما اخوانی‌ها تا زمانی که در کشور خود به‌عنوان یک جنبش یا حرکت مسالمت‌آمیز (و نه شاخه‌های مسلحانه) فعالیت می‌کنند، با ما رابطه بهتری دارند. اما به محض دستیابی به حکومت، همانند تجربه حکومت مرسی، آن‌ها خود را در موازات با حکومت اسلامی ایران می‌بینند. آن‌ها می‌خواهند مشابه آنچه ما به‌عنوان یک حکومت اسلامی شیعی بنا کرده‌ایم، در جای دیگری به نمایش بگذارند؛ لذا این رقابت به وجود می‌آید.»

فاصله گرفتن حکومت‌های سکولار از تعارضات دینی و مذهبی، عموماً منجر شده‌د روابط ایران با این کشورها به نحو بهتری پیش رود، موضوعی که این کارشناس شمال غرب آسیا به آن اشاره کرد و گفت: «در مورد سکولارها، مثلاً در عربستان می‌بینم که از زمانی که بن‌سلمان رویکرد سکولار در پیش گرفته و تعارضات دینی و مذهبی تا حدی رنگ باخته است، امکان ارتباط برای ما فراهم‌تر شده است. از این جهت، به نظر می‌رسد کار کردن بسا اخوانی‌ها در جایگاه حاکمیت برای ما دشوارتر است.»

■ **اخوانی‌ها در سوریه زیاد دوام نمی‌آورند**

نمی‌شود انکار کرد که تحریرالشامی‌ها سابقه اخوانی دارند. بنی‌علی

دیدارهایی با السیسی و اردوغان داشته باشد. تحولات منطقه و سوریه مهم‌ترین موضوعی است که انتظار می‌رود میان این سه کشور مورد توجه قرار گیرد. دولت مصر، در مورد اتفاقات سوریه و قدرت گرفتن تحریر الشام، موضع چندان مثبتی نداشت و حتی رسانه‌های مصری نیز موضع منفی در خصوص قدرت گرفتن تحریر الشام که سبقه اخوانی داشت، گرفتند. در سمت دیگر اما اردوغان با رنگ و بوی اخوانی‌گری صراحتاً

اشاره‌ای به تحولات سوریه و روی کار آمدن تحریرالشام کرد و گفت: «البته روی کار آمدن گروه اخوانی در سوریه بحث دیگری دارد. یک گروه اخوانی در سوریه روی کار آمده و چه بخوایم چه نخواهیم سابقه اخوانی دارند. البته اخوانی‌ها شاخه‌های متعددی دارند؛ از شاخه‌های معتدل و کندرو تا شاخه‌های تندرو و مسلح. معمولاً با شاخه‌های معتدل و کندرو، به لحاظ دینی و مذهبی، راحت‌تر می‌توانیم کار کنیم. اما اخوانی‌های تندرو غالباً در مقابل ما موضع می‌گیرند و در برقراری روابط مؤثر، دچار مشکل می‌شویم. در یک‌سال‌وینم اخیر، به دنبال طوفان الاقصی و حمایت‌هایی که ما از فلسطین کردیم و ضرباتی که متحمل شدیم_ اوضاع به‌گونه‌ای بود که بسیاری از اهل سنت، حتی آن‌هایی که در مقابل ایران موضع گیری می‌کردند، متوجه شدند ایران واقعاً حاضر است برای فلسطین هزینه کند_ می‌بینم که یک گروه اخوانی در سوریه ظهور می‌کند و با آن حکومتی که به‌عنوان حامی محور مقاومت است، درگیر می‌شود و موجب سقوط آن می‌شود. اکنون هم یکی از راه‌ها این است که حماس، به‌عنوان یک گروه اخوانی بتواند ارتباطی میان ما و اخوانی‌های سوری برقرار کند و حالتی از همکاری ایجاد شود. البته من بعید می‌دانم تحریرالشام بتواند در سوریه دوام زیادی بیآورد. در

حال حاضر رابطه ما با اخوانی‌ها در سوریه دچار چالش است. هرچند حماس، به‌عنوان یک گروه اخوانی که با آن‌ها ارتباطاتی دارد، می‌تواند نقش مثبتی ایفا کند، اما وقتی که جولانی اعلام می‌کند مشکل اصلی آن‌ها ایران و حزب‌الله است، یک حالت تضاد جدی به وجود می‌آید. پیش از این اتفاقات، ما تضمین‌هایی را پشت پرده از حامیان ترکیه و سایر طرف‌ها گرفتیم مبنی بر اینکه، سفارتخانه‌ها و مراکز ما در سوریه مورد تعرض قرار نگیرند. اما اگر این‌ها جلوتر بروند و شروع به سرکشی کنند، ممکن است تضاد ما بیشتر شود. با این حال، حماس می‌تواند در تعدیل این روابط نقش‌آفرینی کند و شاید بتواند شرایط را به‌گونه‌ای تنظیم کند که ارتباط ما با اخوانی‌های سوری بهبود یابد. در کوتاهمدت و ظرف چند سال آینده، اگر اخوانی‌ها بر سر کار بمانند، شاید بتوانیم ارتباطی نصفه‌و نیمه با آن‌ها داشته باشیم و از این حالت تضاد به یک حالت تعادل برسیم.»

■ **اخوانی‌ها زمانی که به قدرت می‌رسند ایران را به چشم رقیب نگاه می‌کنند**

البته نمی‌توان لزوماً این گزاره را مطرح کرد که روابط ایران با تمام گروه‌های

در کنار تحریر الشام قرار گرفت. حالا دیدار و گفت‌وگوی این دو کشور که یکی رویکردی ضداخوانی و طرف مقابل نیز سبقه اخوانی‌گری دارد، حائز اهمیت و توجه است. ایران اما همواره با این پرسش مواجه بوده که می‌تواند یا کشورهایی که رویکرد اخوانی دارند، ارتباط بهتری برقرار کند، یا کشورهای منطقه‌ای که حکومت‌هایی سکولار دارند. برخی تحلیلگران اما معتقدند اخوانی‌ها دیگر قدرت و موقعیت سابق را ندارند از دوران اوج حکومت نرسیده‌اند، می‌توان با آن‌ها روابط خوبی داشت اما وقتی به حکومت می‌رسند، به‌عنوان یک رقیب عمل می‌کنند.

در یک پایان‌نامه که خوانده بودم، این نتیجه‌گیری جالب وجود داشت که گروه‌های اسلامی اهل‌سنت، ازجمله اخوانی‌ها تا زمانی که به حکومت نرسیده‌اند، می‌توان با آن‌ها روابط خوبی داشت اما وقتی به حکومت می‌رسند، به‌عنوان یک رقیب ظاهر می‌شوند. در این رقابت، مذهب نیز تأثیرگذار است. به‌عنوان مثال، در رابطه با مصر شاهد بودیم وقتی مرسی به حکومت رسید، در یک کنفرانس بین المللی (کنفرانس کشورهای غیر متعهد) بدون هیچ ضرورتی از خلفا نام برد. این موضوع جنبه مذهبی رقابت را پررنگ‌تر کرد.»

■ **مصری‌ها در ۴۰ سال گذشته از کارت ایران برای بازی‌های سیاسی استفاده کرده‌اند**

بنی‌علی در مورد اینکه چرا روابط ایران و مصر با وجود سکولار بودن حکومت، چالش دارد نیز توضیح داد: «کم‌رنگ بودن روابط ما با مصر از جای دیگری آب می‌خورد. در مصر ما روابط اقتصادی مشترک نداریم. روابط ما با مصر به دلیل عدم وجود منافع اقتصادی مشترک ضعیف است. طی این ۴۰ سال، روابط اقتصادی میان ایران و مصر تقریباً وجود نداشته و مصری‌ها ایران را یک کشور دردسرزاس می‌بینند. مصر کشوری است که ارتش آن سالانه نزدیک به یک میلیارد دلار کمک از آمریکا دریافت می‌کند؛ اساساً چه نوع همکاری اقتصادی می‌تواند میان ایران و مصر شکل بگیرد که باعث تحول روابط شود؟ حتی اگر آمریکا فشار بیآورد که رابطه‌ای برقرار نکنند یا تقویت نکنند، مصر چیزی برای از دست دادن ندارد، زیرا منافع اقتصادی میان دو کشور وجود ندارد. در یک جمله می‌توان گفت مصری‌ها طی این ۴۰ سال از کارت ایران برای بازی‌های سیاسی استفاده کرده‌اند و همچنان نیز این روند ادامه دارد. از طرفی، حکومت مصر در مقابل گروه‌هایی مثل تحریرالشام که مخالف سیاست‌های ایران در حمایت از سوریه می‌باشند، قرار می‌گیرد. اما از سوی دیگر، منفعت مشترکی که بتوانند دو کشور را به هم نزدیک کند، وجود ندارد. امروزه روابط کشورها بر اساس منافع

جعفر قنَادباشی: دوگانه برقراری ارتباط با اخوانی‌ها یا حکومت‌های سکولار بسته به شرایط تغییر می‌کند

می‌کنند و امکاناتی فراهم کرده‌اند این اسلام واقعی نیست. این مسئله نشان‌دهنده نگاه دقیق ما به اسلام و سیاست است. سیاست خارجی ما نیز همیشه بر این بوده که روابط میان ملت‌های ایران و مصر تقویت شود. در زمان مبارک تلاش شد روابط برقرار شود؛ لاریجانی، حداد عادل، خزایی و ولایتی در اجلاس‌ها و دیدارهایی با مبارک شرکت کردند اما مصری‌ها به این روابط اجازه گسترش ندادند، حتی در دوره احمدی‌نژاد، وقتی او سفرهایی به مصر داشتند باز هم رابطه برقرار نشد. دولت رئیسی اعلام آمادگی کرده، اما مصری‌ها مانع بوده‌اند. این مسئله به نگرانی غرب از نزدیکی ایران و مصر بازمی‌گردد.»

■ **همکاری‌های اقتصادی می‌تواند اختلافات در روابط ایران و مصر را کاهش دهد**

روابط ایران و مصر در سال‌های گذشته چه در زمان مرسی چه السیسی چندان پررنگ نبوده، موضوعی که قنَادباشی بخشی از آن را به نگرانی غرب از ایران، مرتبط می‌داند که می‌توان با تقویت روابط اقتصادی منجر به تقویت روابط دو جانبه شد و گفت: «در چنین شرایطی همکاری‌های اقتصادی می‌تواند این اختلافات را کاهش دهد. غرب نمی‌خواهد کشورهای اسلامی به‌صورت مستقل و مکمل یکدیگر عمل کنند و ترجیح می‌دهد اقتصادهای این کشورها به لندن، واشنگتن و پاریس وابسته باشند. اما همکاری‌های اقتصادی می‌تواند رنگ اختلافات قومی، زبانی و مذهبی را کاهش دهد. متأسفانه رسانه‌های غربی مانند بی‌بی‌سی از هر بهانه‌ای برای تفرقه‌افکنی میان ملت‌های اسلامی استفاده می‌کنند.» قنَادباشی اشاره‌ای هم به تلاش برای برقراری روابط ایران و مصر در دوره احمدی‌نژاد نیز داشت و گفت: «احمدی‌نژاد در دوران ریاست‌جمهوری با زیرکی اقداماتی برای تقویت گردشگری میان ایران و مصر انجام داد. گروهی از گردشگران مصری به ایران آمدند. اما در دوره مرسی، نظامیان مصر اجازه نمی‌دادند که ایرانی‌ها به این کشور سفر کنند. حتی مرسی، رئیس‌جمهور مصر نتوانست کلید رادیو و تلویزیون را در دست بگیرد. نظامیان اجازه ندادند که مردم ایران و مصر به هم نزدیک شوند. مرسی نیز مورد تهمت قرار گرفت و او را به‌عنوان دشمن ایران معرفی کردند، درحالی‌که این برداشت کاملاً اشتباه بود. روشنگران، بسیجیان و حتی روحانیون نیز این دروغ را باور کردند و این اشتباهات مانع از تحقق همکاری‌های دو ملت شد.»

دانشگاه تهران

FARHIKHTEGANONLINE